

Звіт про результати опитування здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня щодо оцінювання якості реалізації освітньо-наукових програм за 2018-2019 н.р.

Опитування аспірантів Сумського державного університету проводилося 20–22 листопада 2018 року з метою вивчення якості реалізації освітньо-наукових програм третього рівня. Опитування здійснювалося за наступними блоками: освітню компоненту, якість викладання, наукове керівництво, загальну підтримку освітньої програми.

Аналіз відповідей респондентів на питання блоку «Освітня компонента» засвідчив, що аспіранти СумДУ в цілому та в розрізі інститутів/факультетів переважно задоволені змістовною та варіативною складовою навчального плану освітньо-наукових програм; вважають, що дотримується баланс дисциплін професійного та загального спрямування і це, відповідно, сприяє успішному формуванню загальних та професійних компетентностей, а також успішному виконанню дисертаційного дослідження. Крім того здобувачі вищої освіти відповіли схвально щодо рівня їх проінформованості результатами навчання з дисциплін та ознайомленням із загальними результатами навчання за програмою.

В цілому анкетування за даним блоком показало, що переважна більшість опитаних аспірантів СумДУ (85,11 % респондентів надали відповідь «Так» або «Переважно так») вважають достатньою заплановану кількість навчальних курсів для формування загальних компетентностей. В розрізі інститутів даний показник коливається від 100 % (ІФСК, ЕЛТ) до 78,5 (ННІ ФЕМ). При цьому, на думку більшості аспірантів вивчені курси сприяють формуванню загальних компетентностей, які необхідні науковцю для проведення досліджень. Відповідь «Так» або «Скоріше, так» надали 72,34 % аспірантів, які брали участь в анкетуванні, що свідчить про позитивну оцінку змістовної складової навчального плану освітньо-наукових програм. Як засвідчив аналіз відповідей на питання анкети, переважна більшість опитаних аспірантів були ознайомлені з результатами навчання з дисциплін (93,62 %) та з загальними результатами навчання (89,36 %). Більше половини респондентів (57,45 %) позитивно оцінили існування прямого взаємозв'язку між кількістю навчальних курсів та успішним виконанням дисертаційного дослідження. При цьому, лише 8,51 % респондентів вважають, що таких курсів недостатньо, а 8,51 % взагалі стверджують, що навчальні курси зовсім не пов'язані з дисертаційним дослідженням. Аналіз відповідей аспірантів в розрізі інститутів/факультетів, дозволив виділити ННІ Права, ІФСК, 75 % аспірантів яких підтвердили існування тісного взаємозв'язку змістовної частини освітньої програми та дисертаційного дослідження. Дослідження особливостей формування варіативної частини навчального плану освітньої програми та конкретизація дисциплін якого спрямування не вистачає здобувачам вищої освіти засвідчив, що переважна більшість позитивно оцінили кількість вибіркового дисциплін. Відповідь «Так» або «Переважно, так» надали 68,09 % респондентів. При цьому 19,15 % вважають, що варіативну частину освітньої програми потрібно розширити за рахунок збільшення вибіркового дисциплін, в той час, як 2,13 % вважають, що вибіркового дисциплін забагато і їх потрібно скоротити.

Аналіз відповідей аспірантів щодо балансу між дисциплінами, які забезпечують набуття професійних компетентностей, та дисциплінами, що формують загальні компетентності, свідчить, що майже 60 % респондентів вважає його оптимальним. На думку 25,53 % опитаних аспірантів, основною перешкодою у досягненні оптимального співвідношення між дисциплінами загального та професійного спрямування є суттєве переважання дисциплін загального профілю, і лише 2,13 % вважають, що професійні дисципліни домінують, тим самим порушуючи баланс.

Оцінювання блоку «Якість викладання» було спрямоване на визначення рівня якості викладання та тих комунікацій, які супроводжують цей процес.

Аналізуючи відповіді на питання даного блоку дають підстави стверджувати, що переважна більшість респондентів (91,85 %) повністю задоволені організацією самостійної роботи. Досліджуючи отримані результати в розрізі інститутів/факультетів також

відслідковується надання високої оцінки організації самостійної роботи під час опанування дисциплін навчального плану освітньої програми. При цьому, 91,49 % опитаних аспірантів засвідчили, що мали можливість постійно отримувати необхідні консультації з навчальних питань. Лише незначна частина опитаних зазначає певні обмеження чи особливості такого консультування і жоден з респондентів не зазначив, що у нього не було потреби в консультаціях або ж зовсім не було можливості консультування. Аналогічні результати опитування і в розрізі інститутів/факультетів. Дослідження поширених форм «зворотного зв'язку» з викладачем, засвідчило що аспіранти в більшій мірі (91,49 %) отримують коментарі викладача за результатами виконаного завдання в ході занять протягом модуля. Також, досить поширеним є спілкування через електронну пошту та соціальні мережі – 53,19% респондентів отримували коментарі викладача саме таким шляхом, і лише 10,64% опитаних аспірантів отримували коментарі через кафедральну скриньку.

Виявлення найбільш популярних методів, форм та засобів навчання серед аспірантів засвідчило, що найбільш затребуваними ресурсами, які використовують здобувачі вищої освіти для підготовки до занять є відкриті ресурси Інтернету, де вони самостійно здійснюють пошук необхідних навчально-наукових матеріалів (82,98%), електронні ресурси викладача за його посиланнями (53,19 %). При цьому суттєво зменшується потреба у використанні посібників, підручників чи періодики з бібліотеки, а також електронних ресурсів бібліотеки (по 34,4% відповідно), матеріали дистанційного навчання використовують лише 8,51 % опитаних. В той же час, 29,79 % респондентів відмітили, що в процесі навчання їм цілком достатньо матеріалу лекцій викладача.

Оцінювання якості науково керівництва передбачало виявлення наскільки корисною аспірантам була допомога (поради) наукового керівника у в ході навчання та підготовки дисертаційного дослідження.

Узагальнена оцінка відповідей аспірантів на питання зазначеного блоку як в цілому по СумДУ, так і в розрізі інститутів/факультетів засвідчила суттєву роль та визначальну участь наукового керівника в освітньому процесі здобувачів вищої освіти та проведенні ними наукових та дисертаційних досліджень. На всі без виключення питання даного блоку була отримана позитивна відповідь. Так, важливість і досить високу оцінку допомоги наукового керівника при виборі теми дисертаційного дослідження надали 90 % респондентів, при цьому 76,6 % із них зазначили, що ця допомога була дуже корисною і ще 12,77% – корисною. Що стосується якості допомоги наукового керівника у процесі підготовки наукових публікацій, то 72,34 % опитаних аспірантів зазначили, що ця допомога була дуже корисною, а 21,28 % – корисною. Лише 2,13 % респондентів відмітили, що отримували епізодичну допомогу, а 4,24 % опитаних визнавали, що взагалі не відчували допомоги наукового керівника при підготовці наукових публікацій. Допомогу наукового керівника у роботі над текстом дисертації, відповідно до результатів опрацювання отриманих анкет, отримували біля 90 % аспірантів, дуже корисною допомога у цьому напрямку була для 55,32 % опитаних аспірантів і корисною – для 34,4%. В той же час, лише 4,26 % респондентів відмітили лише епізодичну допомогу наукового керівника у даному напрямі ще 2,13% – взагалі не відчували жодної допомоги чи порад наукового керівника при написанні тексту дисертації. Слід відмітити, що досить високо оцінили опитані аспіранти допомогу наукового керівника у формуванні індивідуального наукового плану: 78,72 % респондентів оцінили цю допомогу як дуже корисну і ще 10,64% – як корисну. Аналіз відповідей аспірантів на питання щодо допомоги наукового керівника у виборі ними вибіркових дисциплін засвідчує, що показники якості наукового керівництва є досить високими і не відрізняються від оцінювання попередніх позицій. Виявлено, що лише незначна частина аспірантів, які з тих чи інших причин не відчують допомоги наукового керівника, питома вага яких не перевищує 10% всіх респондентів. Значна частина аспірантів, як свідчать результати опитування, відчули допомогу наукового керівника у налагодженні контактів та пошуку місця стажування. Так, для 51,6 % опитаних аспірантів

допомога наукового керівника була дуже корисною, а для 21,28 % – корисною. При цьому, лише 12,77 % опитаних зовсім не відчували такої допомоги.

Оцінювання блоку «Загальна підтримка освітньої програми» здійснюється на основі результатів відповідей аспірантів щодо ефективності підтримки, яка їм надається під час навчання в аспірантурі та проведенні дисертаційних досліджень у різних сферах – від ІТ-ресурсів до доступу до наукометричних баз даних чи лабораторного, клінічного, студійного обладнання тощо.

Досліджуючи відповіді аспірантів на даний блок питань, слід відмітити високий рівень загальної підтримки освітньої програми відповідними ресурсами в СумДУ в цілому та в розрізі інститутів/факультетів. Загалом біля 80% опитаних аспірантів позитивно оцінюють ефективність ІТ-підтримки навчання та наукових досліджень. Відповідно до результатів анкетування, 27,66 % респондентів виставили оцінку «відмінно», 17,2 % – «дуже добре», 34,4 % – «добре». Досить високо оцінили аспіранти рівень доступу в ході навчання до наукометричних баз: 36,17 % оцінили цю складову академічної підтримки на «відмінно», 21,28% – «дуже добре», 29,79 % – «добре». І лише 8,51 % оцінили ефективність ІТ-підтримки на «задовільно», 4,26 % – на «погано». Позитивної оцінки на думку аспірантів заслуговує особистий простір, необхідний для навчання та проведення досліджень. Результати оцінювання даної складової такі: 42,55 % «відмінно», 21,28 % «дуже добре», 10,64 % – «добре». Оцінка аспіратами бібліотечних та електронних ресурсів для досліджень є високою – загалом біля 87% респондентів надали позитивних відгуків. Звертає на себе увагу той факт, що при загальних позитивних оцінках спостерігається суттєво менше позицій «відмінно» (19,15%) та більше половини (53,19 %) «добре» і «дуже добре» при оцінюванні аспірантами наявності та доступу до лабораторного, клінічного, студійного або іншого фізичного обладнання.

Окреме питання анкети стосувалось оцінки аспірантами особистої участі у реалізації науково-дослідних тем, що виконуються в межах кафедри, інституту/факультету чи університету, а також корисності цієї участі для підготовки дисертаційного дослідження. Слід відмітити, що аспіранти, які вже мають певний досвід участі у науково-дослідній роботі відмітили, що така участь дозволила їм отримати додаткові знання та необхідний досвід (по 23,4 % відповідно), для 10,64 % респондентів участь у НДР дала досвід проектної діяльності, для 6,38 % – забезпечила фінансову підтримку досліджень, для 4,26 % – забезпечила можливість обміну (мобільності).

Результати опитування щодо якості реалізації освітньо-наукових програм третього рівня в розрізі інститутів/факультетів доведені до відома директорів/деканів та гарантів освітньо-наукових програм з метою їх обговорення на засіданнях Ради з якості інституту/факультету, Робочої проектної групи та подальшого удосконалення реалізації освітньо-наукових програм третього рівня.